

792.2 NÉPSPORT

1973 JAN 15

SZÁZ ÉV SPORTRHISTÓRIÁJÁBÓL KROKODILOK, KI-LE-ÉS ÁTÚSZÓK

Buda, Pest és Óbuda száz éve egyesült. Az óriássá nőtt főváros sportéletét sem hagyta közömbösen ez a változás. A centenáriumi évében erre emlékezünk.

A Pesti Hírlap írta 1885. július 12-i számában: „A közös medencékben, úgymond, töprengünk afelett, hogy ugyan miért tiltják három nyelvű följáraton is, hogy úszni tilos? Mintha pléhdobozba préselt heringeknek kedvük volna az evickeléshez! Jól be rendezett, tágas és kényelmes téli uszoda hiányát elég nagyszámú fürdőink mellett is mindinkább érezzük. E bajon akar most segíteni néhány sportember. Az uszoda az eddigi tervek szerint tornateremmel volna egybekötendő, s már az idén készülné el...”

Igen, ebben az évben már a téli, ma úgy mondanánk fedett uszoda igénylésénél tart Budapest, vagy legalábbis a lelkes sportemberek, hírlapírók számottevő csoportja. De nemcsak téli uszodát, hanem tulajdonképpen a szervezett úszósportot igénylik ekkoriban, négy évvel a sporttörténeti jelentőségű Vác-Budapest versenyuszás, és ötlet Szekrényesy Kálmán első, híres Balaton-átúszása után. A nyolcvanas évek, sőt még a kilencvenesek eleje is Szekrényesy nevével hangos, ha magyarokról és úszásról van szó. Az úszás, különösen a versenyuszás még korántsem jelent akkoriban ugyanazt — mint napjainkban.

Nézzük csak meg Szekrényesy bravúrvíját. Az 1880-as év nyarát Balatonfüreden

töltötte, edzett, fogadásokat kötött kísérlete sikerére (ezek összege a krónikák szerint húszezer frank értékű volt), s miután úszásának idejét maga választotta, szabta meg, többszöri halasztás után vágott neki a tó víztükrének. Úszásáról így számol be a Vasárnapi Ujság: „Szekrényesy Kálmán 1880. augusztus 29-én csakugyan átúszta a Balatont Siófok és Fűred között. Délelőtt 11 óra 7 perckor indult és délután 5 óra 52 perckor ért a füredi uszodához. Szekrényesy útna Siófoktól Fűredig részút irányú és 9800 öl, de legalább ötszáz ölnyi félreúszás is történt. Nem csoda, hogy sokan kételkedtek a kísérletben. A fogadások nagy összegben jártak. Hozzá a Balaton nagyon szeszélyes víz... A fődolog az volt, mondta Szekrényesy, hogy a víz ne legyen hidegebb 18 foknyitnál. Erre kellett négy hétig várni. Az úszás előtt megolajozta magát. A vízben a harmadik tempónál a bal oldalán erős nyílalása támadt, mely egy egész óráig tartott, aztán a jobb oldalra ment át, de végre egészen megszűnt, s csak ekkor kezdhették a valódi úszáshoz...”

Hogy ebben az esetben mi volt ez a „valódi” úszás, talán nehéz is lenne megmondani. Hiszen a mai gyorsuszás még mint „indianuszás” szerepel az 1879-ben kiadott Athletikai Gyakorlatokban és Szekrényesy lelkesedése is olyan elődök ro-

mantikus példájából táplálkozik, mint a Balatont átúszó Wesselényi Miklós, a Boszporuszt átúszó Byron — vagy talán még inkább a híres Webb kapitány, vagy maga Boyton kapitány. Boyton kapitány, a „vízi-gumi-ember”, akinek távúszásai körülbelül úgy zajlottak le, legalábbis a korabeli rajzok alapján, mintha ma valaki egy gumimatracon hanyatt fekvve, kajaklapáttal evezve, még egy, a lábfejéhez erősített kisméretű vitorla segítségét is igénybe venné — „úszásához”. No, meg Zubovics Fedor, aki Londonban tett próbát „lovasszókészülékével” a Ternéz, mégpedig sikerrel, bár mintegy öt mérföldnyi úszás után partra szállt, ugyanis előzőleg ígéretet tett az állatvédő egyesületnek, hogy rögtön abbahagyja az úszást (!), amint a ló (!) fáradtságot tanúsítana. Amikor kikötött, „a ló éppen nem látszott kimerültnek”, írják a tudósítók. Es Zubovics sporttársa?

Szekrényesy Kálmán persze úszott és korrekt módon úszott. Tartózkodott viszont a valódi versenyuszásoktól, és távol tartotta magát az úszószervekezdéstől, egyesületektől is. Vállalkozásai, mint írják a korabeli lapok, „magánvállalkozások” inkább — semmint a főváros, s ezzel együtt, a magyar úszóélet fő sodrába, a szervezett egyesületi élet felé vivő versenyteljesítmények. Pedig már az első Balaton-átúszás körüli időkben felmerült egy úszóegyesület alakításának a terve. Igaz, erről csak a **Borsszem Jankóból** tudunk (1881. július 31.), amely ekként kezd: „A klubnak nem helyes úszó ne-

vet adni, mert ez könnyen arra a balvéleményre vezetne, hogy az egyesület egy szép reggelen elúszik. Az egyesület tagjai úszók és nem úszók; az utóbbiak azonban kötelesek, ha a Dunába akarják magukat ölni, ebbeli szándékukat a bizottságnak idejekorán bejelenteni...”

A Duna természetesen ebben az időben nemcsak „úszóvícc”-téma, hanem a fővárosi úszó- és „uszodáélet” mondhatni központja is. Dédapáink nem voltak restek egy kis úszókirándulásra felkerekedni, más néven kiúszásra a Dunán, mondjuk Budapest—Promontor (nos, ki tudja, hol volt ez?), vagy Budapest—Budafok közötti távolságra.

Az 1885-ös esztendő szokás úgy említeni, mint hivatalos úszósportunk mélypontjának idejét (lám, már akkor is!). A felemelkedést, az „újboldít” természetesen, egyrészt ezek a familiáris úszókirándulások indították meg, amelyeken e dicső „krokodilok”, mert azoknak neveztek magukat, keltek birokra az elemekkel. Főként a vízzel, de a széllel, viharral is, amely nemegyszer a partra parancsolta őket a Csepel-sziget csúcsánál. Másrészt pedig az „uszodázás”, azaz a dunai uszodák divatjának, életének újbóli fellendítése, „tökélyre emelése” hozta meg, ami **Poroszolt Gyűlésnek** és társainak érdeme. Az uszodázás fejlődött úszóegyesületté, s az egyesület jelentette végül is a megújulás alapját.

De ez már a következő évek, évtizedek története.